

Przedsiębiorczość strategie i metody

zarządzania przedsiębiorstwem

pod redakcją

Nataszy Duraj

i Aleksandry Pieloch-Babiarz

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

**Przedsiębiorczość
strategie i metody
zarządzania
przedsiębiorstwem**

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO

Przedsiębiorczość strategie i metody zarządzania przedsiębiorstwem

pod redakcją

Nataszy Duraj

i Aleksandry Pieloch-Babiarz

 WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

ŁÓDŹ 2014

Natasza Duraj, Aleksandra Pieloch-Babiarz – Uniwersytet Łódzki
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Katedra Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa
90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 41/43

RECENZENCI

Jan Duraj, Henryk Sobolewski

SKŁAD KOMPUTEROWY

Monika Wolska

PROJEKT OKŁADKI

Barbara Grzejszczak

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/Violka08

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ
przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny

© Copyright by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2014

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I (dodruk). W.06476.14.1.K

ISBN (wersja drukowana) 978-83-7969-097-8
ISBN (ebook) 978-83-7969-730-4

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63, faks (42) 665 58 62

SPIS TREŚCI

DURAJ NATASZA, PIELOCH-BABIARZ ALEKSANDRA – Wprowadzenie	7
DURAJ NATASZA – Zastaw na papierach wartościowych a bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstwa	11
GRABOWSKA MARLENA – Percepcja i motywy przedsiębiorczości w Polsce i w wybranych krajach	31
KARBOWNIK LIDIA – Pomiar i ocena zróżnicowania zakresu działalności gospodarczej przedsiębiorstw sektora TSL	45
KWIECIEŃ ANNA – Efektywność relacji w sieci	63
MATUSZEWSKA-PIERZYŃKA AGNIESZKA – Zdolność spółek odpłatnie korzystających z przedsiębiorstw państwowych do obsługi długu wobec Skarbu Państwa	73
NIEMIEC ANDRZEJ – Nowoczesne rozumienie <i>benchmarkingu</i> w przedsiębiorstwie	89
MALINOWSKA URSZULA – Wpływ programu „Lepsze Regulacje 2015” na poziom ryzyka regulacyjnego	113
NOWAK DARIUSZ – Kluczowe kompetencje w przedsiębiorstwach przemysłowych	129
SAMBORSKI ADAM – Złożoność wyboru w decyzjach inwestycyjnych	143
SIEMIOŃEK MAŁGORZATA, KUJAWA ANNA – Strategiczna Karta Wyników – istota, projektowanie i wdrażanie na przykładzie Urzędu Miasta w Innsbrucku	159
ZARZECKI DARIUSZ – <i>Controlling</i> w zarządzaniu przedsiębiorstwem	171
ŻAK KATARZYNA – Transgraniczne fuzje i przejęcia przedsiębiorstw	183

WPROWADZENIE

Prezentowana monografia dotyczy kluczowych problemów związanych z rozwojem przedsiębiorczości, jak również strategiami i metodami wykorzystywanymi w zarządzaniu przedsiębiorstwem. W monografii zawarto wyniki badań autorów z różnych ośrodków naukowych, które odnoszą się do analizy szeregu czynników wpływających na kreowanie przedsiębiorczości, a także diagnozy strategii i metod stosowanych w zarządzaniu współczesnymi przedsiębiorstwami, funkcjonującymi w warunkach zmiennego i niestabilnego otoczenia.

Niniejsza monografia składa się z 12 opracowań, które uznać należy za oryginalne badania naukowe, zmierzające do rozpoznania i kreowania postaw i działań przedsiębiorczych, ale także dla wskazania przyczyn i konsekwencji podejmowania decyzji o znaczeniu strategicznym dla współczesnych przedsiębiorstw.

Pierwsze opracowanie, autorstwa Nataszy Duraj, zatytułowane: *Zastaw na papierach wartościowych a bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstwa*, stanowi próbę interdyscyplinarnego ujęcia ustanawiania zastawu na papierach wartościowych w polskich realiach gospodarczych w powiązaniu z bezpieczeństwem finansowym przedsiębiorstwa.

Głównym celem artykułu Marleny Grabowskiej, zatytułowanego: *Percepcja i motywy przedsiębiorczości w Polsce i w wybranych krajach*, jest zaprezentowanie i wyjaśnienie istoty przedsiębiorczości. Podjęte w opracowaniu rozważania należy uznać za ważne z punktu widzenia roli i znaczenia działań przedsiębiorczych na gospodarczą i społeczną sferę funkcjonowania przedsiębiorstw oraz rozwoju państw i gospodarek. Artykuł zawiera wyniki badań empirycznych, dotyczące m. in. głównych motywów podejmowania działań przedsiębiorczych w Europie.

Opracowanie Lidii Karbownik pod tytułem: *Pomiar i ocena zróżnicowania zakresu działalności gospodarczej przedsiębiorstw sektora TSL*, dotyczy dywersyfikacji rodzajów działalności gospodarczej przedsiębiorstw sektora TSL w Polsce. Zaprezentowany bogaty i oryginalny materiał dowodowy wskazuje m. in. na znaczącą dywersyfikację działalności przedsiębiorstw sektora TSL, która ma miejsce szczególnie poza sekcją „Transport i gospodarka magazynowa”.

Głównym celem artykułu Anny Kwiecień, zatytułowanego: *Efektywność relacji w sieci*, jest zaprezentowanie szeroko rozumianych problemów efektywności relacji w sieci, będących źródłem wartości współczesnych przedsiębiorstw

działających w sieciach różnorodnych powiązań. Analiza ta odnosi się przede wszystkim do diagnozy efektów płynących ze współpracy organizacji w ramach sieci partnerskich oraz komponentów zdolności sieciowych oraz warunków niezbędnych dla wzrostu skuteczności kooperacji między organizacjami.

W artykule Agnieszki Matuszewskiej-Pierzynki pt.: *Zdolność spółek odpłatnie korzystających z przedsiębiorstw państwowych do obsługi długu wobec Skarbu Państwa*, wykazano, że analizowana zdolność badanych jednostek gospodarczych odpłatnie korzystających z przedsiębiorstw państwowych ulegała poprawie i nie należy jej uznawać za niską, a część spółek spośród badanych realizowała całkowitą spłatę zobowiązania wobec Skarbu Państwa przed upływem czasu obowiązywania umowy.

Kolejne opracowanie Andrzeja Niemca, pod tytułem: *Nowoczesne rozumienie benchmarkingu w przedsiębiorstwie*, jest próbą całościowego ujęcia *benchmarkingu* oraz wyjaśnienia roli i jego znaczenia w analizie porównawczej potencjału gospodarczego. Opracowanie to uznać należy za istotne z punktu widzenia potrzeb badań teoretycznych, jak i praktyki gospodarczej, wymagającej przewartościowania priorytetów.

Opracowanie Urszuli Malinowskiej pod tytułem: *Wpływ programu „Lepsze Regulacje 2015” na poziom ryzyka regulacyjnego*, zawiera próbę odpowiedzi na pytanie: czy reforma polskich regulacji zaplanowana na lata 2013–2015 przyczyni się do obniżenia ryzyka regulacyjnego? W opracowaniu przedstawiono kompleksową analizę poszczególnych zadań, jakie ujęte zostały w programie „Lepsze Regulacje 2015” oraz dokonano oceny ich wpływu na jakość otoczenia regulacyjnego.

W artykule Dariusza Nowaka zatytułowanym: *Kluczowe kompetencje w przedsiębiorstwach przemysłowych*, podjęto próbę przybliżenia czytelnikom koncepcji kluczowych kompetencji, która przez autora opracowania utożsamiana jest z fundamentalnym czynnikiem rekonstrukcji i odnowy przedsiębiorstwa oraz z siłą napędową strategicznych zmian, jakie mają miejsce w organizacji. Za niezwykle cenną część opracowania uznać należy prezentację wyników badań empirycznych dotyczących kluczowych kompetencji przedsiębiorstw prowadzących i rozwijających swoją działalność w Polsce.

W opracowaniu Adama Samborskiego zatytułowanym: *Złożoność wyboru w decyzjach inwestycyjnych*, zaprezentowano rozważania, koncentrujące się wokół problematyki podejmowania indywidualnych decyzji emerytalnych. Opracowanie wnosi wiele aspektów teoriopoznawczych oraz wyniki badań empirycznych i sformułowane propozycje pobudzenia rozwoju dobrowolnych form zabezpieczenia emerytalnego w Polsce.

Artykuł Małgorzaty Siemionek i Anny Kujawy, pod tytułem: *Strategiczna Karta Wyników – istota, projektowanie i wdrażanie na przykładzie Urzędu Miasta w Innsbrucku*, jest przykładem analizy procesu budowy i wdrażania zrównoważonej karty wyników z wykorzystaniem dostępnych na rynku rozwiązań

informatycznych, które wzmacniają procesy strategicznego zarządzania organizacjami.

Głównym celem artykułu Dariusza Zarzeckiego, zatytułowanego: *Controlling w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, uczyniono miejsce i rolę *controllingu* w zarządzaniu przedsiębiorstwem. W artykule zaprezentowano istotę *controllingu*, jak również jego związki z kontrolą wewnętrzną, analizą ekonomiczną i zarządzaniem strategicznym w przedsiębiorstwie. W opracowaniu zawarte zostały także rozważania dotyczące elementów i instrumentów *controllingu* oraz kwestie usytuowania różnych wariantów zorganizowania *controllingu* w firmie.

Ostatnie opracowanie autorstwa Katarzyny Żak, zatytułowane: *Transgraniczne fuzje i przejęcia przedsiębiorstw*, stanowi próbę określenia przesłanek podejmowania decyzji o międzynarodowych strategiach nabyć, a także skali tego zjawiska w ostatnich latach. W dynamicznym rozwoju rynku fuzji i przejęć swoje miejsce zajmują również przedsiębiorstwa krajowe oraz zainteresowania inwestorów zagranicznych lokowaniem kapitału w polskich przedsiębiorstwach.

Natasza Duraj
Aleksandra Pieloch-Babiarz

Natasza Duraj*

ZASTAW NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH A BEZPIECZEŃSTWO FINANSOWE RZĘDSIĘBIORSTWA

1. WPROWADZENIE

Jednym z najważniejszych warunków istnienia i kontynuacji działalności przedsiębiorstwa jest posiadanie bezpiecznej sytuacji finansowej. Kształtuje się ona pod wpływem wielu różnorodnych czynników, z których zabezpieczenie wykonania zobowiązań w znaczący sposób wpływa na rozwój działalności gospodarczej wierzyciela i dłużnika. Zdolność do wywiązania się dłużnika z zobowiązań stanowi m. in. o jego wiarygodności i gwarancji prawnych umożliwiających wierzycielowi zaspokojenie jego roszczeń. Zabezpieczenie wykonania zobowiązań może mieć formę zabezpieczeń osobistych, rzeczowych i wekslowych. Może być ono ustanowione zarówno przez wierzyciela, jak i dłużnika lub też osobę trzecią. Nadto, zabezpieczenie może odnosić się do niemal każdej wierzytelności i na rzecz wierzyciela o obojętnym statusie prawnym¹.

Celem zasadniczym artykułu jest wskazanie na występowanie relacji między zabezpieczeniem rzeczowym w formie zastawu na papierach wartościowych a bezpieczeństwem finansowym przedsiębiorstwa. Podjęcie rozważań nad związkami zastawu bezpieczeństwem finansowym przedsiębiorstwa wynika nie tylko ze znaczącej roli i znaczenia zastawu we wspieraniu finansowym lecz także z dążenia wierzycieli do zmniejszenia ryzyka lokaty kapitału przy jednoczesnym kształtowaniu przez wierzyciela i dłużnika warunków udzielenia i uzyskania na przykład kredytu inwestycyjnego i obrotowego.

Opracowanie dzieli się na trzy części. W części pierwszej przedstawione są kwestie wskazujące na pojęcie i rodzaje zastawu na papierach wartościowych,

* Dr hab., prof. nadzw. UŁ, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Katedra Analizy i Strategii Przedsiębiorstwa.

¹ Zob. W. K a t n e r (red.), *Prawo cywilne i handlowe w zarysie*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004, s. 303.

w drugiej podstawowe prawa i obowiązki zastawcy i zastawnika, w trzeciej zaś zawarte są opisy i problemy praktyki gospodarczej odnoszące się do związków występujących między zastawem a bezpieczeństwem finansowym przedsiębiorstwa, w tym przede wszystkim sposoby zabezpieczenia wykonania zobowiązań emitenta obligacji względem obligatariuszy.

2. POJĘCIE I RODZAJE ZASTAWU NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH PRZEDSIĘBIORSTWA

Pojęcie papierów wartościowych nie zostało ściśle zdefiniowane i zazwyczaj wskazania na ich cechy, funkcje oraz regulacje różnią się w zależności od systemu prawnego, w którym zostały emitowane. Stąd też analiza określenia zastawu, jego rodzajów i funkcji wymaga ostrożności w charakteryzowaniu, interpretacji i wnioskowaniu o roli i znaczeniu zastawu na papierach wartościowych w kształtowaniu nie tylko bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa.

Generalnie biorąc, papierem wartościowym jest dokument inkorporujący określone prawo w sposób ułatwiający obrót nim. To ułatwienie wynika m. in. z nierozzerwalności dwóch praw podmiotowych. Rozporządzenie prawem następuje bowiem przez rozporządzenie dokumentem, którego to prawa istnienie dokument stwierdza. Nie można natomiast spowodować rozporządzenia dokumentem poprzez rozporządzenia prawem². Tym samym obrót dokumentem papierem wartościowym oraz obrót inkorporowanym w nim prawem są jednym i tym samym obrotem.

Przyjmując do rozważań zastaw na korporacyjnych papierach wartościowych, a zwłaszcza zastaw na akcjach, jako formę zabezpieczenia wierzytelności wskazać można, że tego rodzaju zawężenie zakresu analizowanego problemu podyktowane jest głównie przyjętym celem artykułu, który skierowując uwagę na istotę zabezpieczeń rzeczowych wskazuje na majątek dłużnika, z którego wierzyciel może się zaspokoić z pierwszeństwem przed innymi jego wierzycielami i to nawet wówczas, gdy własność przedmiotu zabezpieczenia zostanie przez dłużnika przeniesiona na inną osobę³. Jednak z kwestiami zastawu na akcjach wiążą się też problemy prawa poboru, prawa do akcji i prawa pochodne. Zostaną one co prawda przywołane w tekście, lecz tylko w związku z podnoszonymi głównymi nurtami analizy zastawu na akcjach w kontekście jego relacji z bezpieczeństwem finansowym przedsiębiorstwa.

² S. Grzybowski (red.), *System prawa cywilnego. Część ogólna*, t. 1, Ossolineum, Wrocław 1985, s. 449, [za:] P. Sokal, *Zastaw zwykły i rejestrowy na akcjach*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2011, s. 34 i 35.

³ E. Gniewek, *Prawo rzeczowe*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2003, s. 222, [za:] W. Katner (red.), *Prawo cywilne i handlowe w zarysie*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004, s. 304.

Zdefiniowanie pojęcia zastawu nie jest łatwe i raczej niemożliwe do ujęcia go w formie syntetycznej i relatywnie prostej wypowiedzi. Trudność ta wynika z różnorodności rodzajów zastawów i regulacji prawnych oraz funkcji spełnianych przez zastaw w obrocie gospodarczym i działalności gospodarczej przedsiębiorstwa.

Z efektów przeprowadzonej analizy literatury przedmiotu można wydobyć i podkreślić bardzo interesujące i ważne określenie pojęcia zastawu, które zostało sformułowane przez I. Heropolitańską. Zdefiniowane przez tę autorkę pojęcie zastawu zawiera obszerne i najważniejsze wskazania na zasadnicze cechy tego rodzaju prawa.

I. Heropolitańska podaje bowiem, że: *Zastaw jest to prawo ustanowione na rzecz wierzyciela w celu zabezpieczenia oznaczonej wierzytelności na zbywalnych rzeczach ruchomych, na mocy którego wierzyciel będzie mógł dochodzić zaspokojenia z tych rzeczy bez względu na to, czyją stały się własnością i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela rzeczy, w wyjątkiem tych, którym z mocy ustawy przysługuje pierwszeństwo szczególne*⁴.

Jest to definicja zastawu, którą uznaję za wystarczającą merytoryczną podstawę dalszych rozważań. Wskazuje ona bowiem na zasadnicze cechy zastawu i zarazem pozwala zwrócić uwagę, że zastaw jest:

a) formą zabezpieczenia wierzytelności, dającą wierzycielowi pierwszeństwo zaspokojenia przed wierzycielami osobistymi właściciela przedmiotu;

b) prawem, na mocy którego wierzyciel może dochodzić zaspokojenia z przedmiotu zastawu bez względu na to czyją stał się on własnością;

c) czynnością realną, co oznacza, że sama umowa nie wystarcza do powstania zastawu pomimo, że w wyniku jej zawarcia między właścicielem rzeczy a wierzycielem, zastawca zobowiązuje się do wydania zastawnikowi – wierzycielowi, bądź osobie trzeciej, rzeczy, na którą strony się zgodziły. Konieczne jest bowiem rzeczywiste wydanie rzeczy wierzycielowi, którą zastawnik po wygaśnięciu stawu powinien zwrócić zastawcy;

d) ograniczonym prawem rzeczowym ustanowionym dla zabezpieczenia wierzytelności. Jest ono ustanowione kodeksem cywilnym tylko dla zastawu na rzeczach ruchomych (art. 306–326) oraz zastawu na prawach zbywalnych, które są przypisane do akcji i obligacji⁵ (art. 327–335).

e) wyrazem temporalnego współistnienia wierzytelności i zastawu, co oznacza, iż zastaw może powstać na istniejącej wierzytelności i zakończyć swoje istnienie z chwilą zaspokojenia wierzytelności. Dotyczy tylko wierzytelności

⁴ I. Heropolitańska, *Prawne zabezpieczenie wierzytelności*, [w:] K. Kreczmańska-Gigoł (red.), *Aktywne zarządzanie płynnością finansową przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2010, s. 198.

⁵ Kodeks cywilny reguluje dwa rodzaje zastawu: zastaw na rzeczach ruchomych (art. 306–326) oraz zastaw na prawach (art. 327–335). Możliwość ustanowienia zastawu na udziałach przewiduje art. 180 kodeksu spółek handlowych. Stanowi on, iż zastawienie udziału powinno być dokonane w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi.

zabezpieczonych finansowo na aktywach zastawnika na rzecz zastawcy, który jest właścicielem rzeczy na której ustanawia się zastaw.

Sformułowane pojęcie zastawu oraz wyszczególnione jego cechy pozwalają określić zastaw jako określony rodzaj wierzytelności zabezpieczonej w formie określonej rzeczy lub papieru wartościowego przez wierzyciela, który udzielił zastawcy kredytowego wsparcia finansowego. Przedsiębiorcy mogą obciążać akcje, a w zasadzie prawa w nich inkorporowane będące ich własnością, zastawem kodeksowym, zastawem rejestrowym i zastawem finansowym.

Zdefiniowanie zastawu jako określonego rodzaju ograniczonego prawa rzeczowego wymaga wskazania, że prawa rzeczowe należą do majątkowych i bezwzględnych praw podmiotowych oraz że ograniczone prawa rzeczowe są ustanawiane na rzeczy cudzej i powstają drogą umów. Można powiedzieć, że zastaw to wierzytelność zabezpieczona przez zastawnika, który udzielił zastawcy pożyczki, a jej spłatę zabezpiecza określona rzecz, bądź dany papier wartościowy. Wraz z chwilą zaistnienia zastawu dłużnik – zastawca – staje się dłużnikiem rzeczowym lub finansowym.

Praktyka zastawu na akcjach dowodzi istnienia sytuacji, w których posiadaczem dokumentu akcji jest zastawnik, bądź zastawca lub osoba trzecia. Każda ze stron posiada określone prawa i obowiązki, które legitymizuje *Ustawa z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów* (DzU 1996, nr 149, poz. 703, z późn. zm.).

Zastaw jest jednym z rodzajów zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności, w którym odpowiedzialność dłużnika odnosi się tylko do ściśle określonych składników majątku⁶ i rozciąga się tylko na określony czas. Byt zastawu zależy od istnienia wierzytelności oraz zabezpieczonych rzeczy i praw. Ma on charakter temporalny. Zastaw jest skuteczny wobec wierzycieli zastawcy, jeżeli umowa zawarta jest na piśmie z datą pewną. Jego czas jest wyznaczony datą wpisu do rejestru zastawów oraz zaspokojeniem wierzytelności przywracającej właścicielowi przedmiot zastawu. Wraz z zaspokojeniem wierzyciela zastaw wygasa.

Zależność zastawu od wierzytelności wynika z zasady akcesoryjności zastawu⁷. Konsekwencją realizacji zasady akcesoryjności zastawu jest wymóg istnienia zabezpieczanej wierzytelności w chwili ustanowienia prawa. W praktyce stosuje się wyjątek od tej zasady. Istnieje bowiem możliwość zabezpieczenia wierzytelności przyszłej lub wierzytelności warunkowej, a zatem takiej wierzytelności, która nie istnieje jeszcze w chwili zawarcia umowy zastawniczej⁸. Tego

⁶ M. Leśniak, *Zastaw bez przeniesienia posiadania przedmiotu zastawu*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2004, s. 15–16, [za:] S. Grzybowski, *System prawa cywilnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. III, cz. 1, Wrocław–Warszawa 1981, s. 66.

⁷ J. Gołaczyński, *Zastaw na rzeczach ruchomych*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2002, s. 139.

⁸ G. Sikorski, *Sytuacja prawna zastawnika w prawie polskim*, Doktoraty Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń 2010, s. 94. Por. *Ustawa z dnia 19 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów*, DzU 2006, nr 149,

rodzaju rozwiązanie uelastycznia i wzbogaca rozwiązania zabezpieczeń rzeczowych i może być przypisane zarówno do zastawu zwykłego, jak i do zastawu specjalnego, w tym też zatem do zastawu rejestrowego i finansowego⁹.

W zastawie zwykłym przedmiot zastawu jest wydawany zastawnikowi i przez to wzrasta skuteczność tego zastawu. W zastawie specjalnym zastawca nie wydaje przedmiotu zastawu zastawnikowi. W przypadku zaś zastawu rejestrowego nie ma konieczności przeniesienia posiadania ani wydania przedmiotu zastawu zastawnikowi. Przedmiot ten może – zgodnie z wolą stron wyrażoną w umowie zastawniczej – pozostać w posiadaniu zastawcy oraz osoby trzeciej za jej zgodą. Od zastawu zwykłego zastaw rejestrowy różni się przede wszystkim tym, że przedmiot zastawu rejestrowego może pozostać w posiadaniu i faktycznym władaniu zastawcy, podczas gdy przedmiot zastawu zwykłego musi być co do zasady wydany zastawnikowi lub osobie trzeciej. Takie rozwiązanie leży w interesie obu stron umowy. Zastawca zachowuje bowiem możliwość dalszego korzystania z przedmiotu zastawu. W razie pozostawienia przedmiotu zastawu w rękach osoby trzeciej może ona ponosić ewentualną odpowiedzialność wobec wierzyciela za stan przedmiotu zabezpieczenia.

G. Sikorski wskazuje, że zastaw nie stanowi klarownej konstrukcji ze względu na istnienie wielu rodzajów zastawu, jak również z uwagi na przyjęte przez ustawodawcę różne rozwiązania praktyczne¹⁰. Tym nie mniej w literaturze przedmiotu dominuje pogląd, że celem zastawu zwykłego oraz wszystkich typów zastawu bez przeniesienia posiadania przedmiotu zastawu jest przede wszystkim zabezpieczenie wierzytelności. Taki pogląd reprezentuje m. in. M. Leśniak¹¹, przywołując w tym zakresie opinie J. Skąpskiego¹² i E. Gniewka¹³.

W polskim systemie prawnym wyróżnia się trzy następujące rodzaje zastawów, a mianowicie:

- a) zastaw,
- b) zastaw rejestrowy,
- c) zastaw skarbowy oraz
- d) zastaw finansowy (zob. tab. 1).

Podstawę prawną ustanawiania zastawu, zastawu rejestrowego i zastawu skarbowego tworzą różnorodne przepisy prawa, które w sposób jednoznaczny wskazują na złożoność problemów zabezpieczenia wykonania zobowiązań oraz ich egzekucji.

poz. 703 z późn. zm., art. 3 ust. 2 pkt 4 i art. 6; *Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny*, DzU 1964, nr 16, poz. 93 z późn. zm., art. 306 § 2; *Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych*, DzU 2004, nr 91, poz. 871, z późn. zm., art. 1.

⁹ G. Sikorski, *op. cit.*, s. 94.

¹⁰ *Ibidem*, s. 20.

¹¹ M. Leśniak, *op. cit.*, s. 61.

¹² J. Skąpski, *Zastaw na rzeczach ruchomych według kodeksu cywilnego. Zagadnienia wybrane*, „*Studia Cywilistyczne*” 1966, t. VIII, s. 152.

¹³ E. Gniewek, *op. cit.*, s. 227.

Tabela 1

Rodzaje zastawów i ich regulacja w polskim systemie prawnym

Zastaw	Zastaw rejestrowy	Zastaw skarbowy	Zastaw finansowy
1	2	3	4
<p>Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rejestru zastawów skarbowych oraz Centralnego Rejestru Zastawów Skarbowych, DzU 2011, nr 293, poz. 1730.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 grudnia 2011 r. w sprawie wzoru oświadczenia o nieruchomościach oraz prawach majątkowych, które mogą być przedmiotem hipoteki przymusowej i rzeczach ruchomych oraz zbywalnych prawach majątkowych, które mogą być przedmiotem zastawu skarbowego, DzU 2011, nr 274, poz. 1618.</p> <p>Obwieszczenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 12 grudnia 1997 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Kodeks morski, DzU 1998, nr 10, poz. 36.</p>	<p>Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, DzU 2009, nr 215, poz. 1663.</p> <p>Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, DzU 2009, nr 67, poz. 569.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 marca 2009 r. w sprawie przeprowadzenia sprzedaży przedmiotu zastawu rejestrowego w drodze przetargu publicznego, DzU 2009, nr 45, poz. 371.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 grudnia 2008 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych dotyczących formy wniosków i dokumentów oraz ich składania do sądów prowadzących rejestr zastawów i do centralnej informacji o zastawach rejestrowych drogą elektroniczną, a także orzeczeń, odpisów, zaświadczeń i informacji doręczanych wnioskodawcom tą drogą przez sądy oraz centralną informację, DzU 2008, nr 229, poz. 1555.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustroju i organizacji centralnej informacji o zastawach rejestrowych oraz szczegółowych zasad udzielania informacji, wydawania odpisów i zaświadczeń, DzU 2008, nr 229, poz. 1534.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji i sposobu prowadzenia rejestru zastawów, DzU 2008, nr 229, poz. 1533.</p>	<p>Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie rejestru zastawów skarbowych oraz Centralnego Rejestru Zastawów Skarbowych, DzU 2013, nr 0, poz. 152.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rejestru zastawów skarbowych oraz Centralnego Rejestru Zastawów Skarbowych, DzU 2011, nr 293, poz. 1730.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 grudnia 2011 r. w sprawie wzoru oświadczenia o nieruchomościach oraz prawach majątkowych, które mogą być przedmiotem zastawu skarbowego, DzU 2011, nr 274, poz. 1618.</p> <p>Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 6 sierpnia 2010 r. w sprawie wysokości kwoty wymienionej w art. 41 par. 1 ustawy – Ordynacja podatkowa, M.P. 2010, nr 59, poz. 781</p>	<p>Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych, DzU 2004, nr 91, poz. 871 – implementująca do prawa polskiego Dyrektywę Nr 2002/47/WE Parlamentu i Komisji Europejskiej z 06.06.2002 r. w sprawie uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych.</p> <p>Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach, DzU 2001, nr 120, poz. 1300 z późn. zm. oraz Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw, DzU 2009, nr 165, poz. 1316.</p> <p>Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, DzU 2012, nr 0, poz. 1376, z późn. zm.</p>